

Tbilisin miljoonakaupungin läpi hitaasti virtaava Mtkvari-joki eli Kurajoki on kuvauksellinen, mutta nimensä mukaisesti pahoin saastunut, sillä kaupungin jätevedet lasketaan lähes puhdistamattomina jokeen.

Georgiassa kaikkea on paljon

27.9.2017 14.00

Kun viisi sielunveljeä lähtee Kaukasusvuorten sylissä sijaitsevaan Georgiaan, on matkassa omat vaaransa. Voi syödä, juoda ja nähdä liikaa.

TEKSTI: JOUNI FLINKKILÄ KUVAT: MIGUEL VERA, JURI VENDELIN JA JOCKE AARROSKOSKI

Tarinan mukaan Jumalan jakaessa maata eri kansoille gruusialaiset saapuivat paikalle myöhässä, koska olivat unohtuneet notkuvien viini- ja ruokapöytien äärelle. "Juhlimme vain Sinun luomistyötäsi", he selittivät myöhästymistään viisaasti, ja Jumala antoi heille itseään varten säästämänsä palan maanpäällistä paratiisia: viljavan ja kauniin Gruusian.

Tallinnalainen valokuvaajaystäväni **Juri Vendelin** puhuu alati kaihoten Gruusiasta - kuten monet aikoinaan neuvostovallan aikana maassa vierailleet suomalaisetkin. Nyt maa on meille Georgia, mutta Jurille virolaisena edelleen Gruusia.

Juri on vierailut Gruusiassa kaksi kertaa. Viimeisin käynti oli 80-luvun lopulla, kun hän yhdessä suomalaisen valokuvaajalegendan **Seppo Saveksen** kanssa teki kuvareportaasikirjaa Neuvostoliitosta. Soitin maaliskuussa Jurille ja sanoin, että nyt lopetetaan haaveilu, lyödään päivämäärät kiinni ja tilataan lentoliput. Kolme hyvää yhteistä ystäväämme - Velde, Miguel ja Jocke - halusivat ehdottomasti lähteä mukaan.

Ennen lähtöä naureskelin Jurille, että olemme kuin kirjailija **John Steinbeck** ja sotavalokuvaaja **Robert Capa**, jotka sodan jälkeen miettivät newyorkilaisessa baarissa, että jotain hyödyllistä pitäisi tehdä. He päättivät lähteä kiertelemään keväällä 1947 Neuvostoliittoa ja tutustua kansan elämään. Lopputuloksena - monien, monien mutkien jälkeen - syntyi nykypäivään suhteutettuna mielenkiintoinen kirja *Matkalla Neuvostoliitossa* (Tammi 2002).

Missä me Neuvostoliitossa olimmekin, sukelsi taikasana Gruusia tavan takaa esiin. Ihmiset, jotka eivät olleet koskaan olleet siellä eivätkä ehkä koskaan pääsisikään sinne, puhuivat Gruusiasta jotenkin kaihoten ja suuresti ihaillen. He kuvasivat gruusialaisia supermiehiksi, suuriksi juomareiksi, suuriksi tanssijoiksi, suuriksi muusikoiksi, suuriksi työmiehiksi ja rakastajiksi. Ja Kaukasuksella ja Mustanmeren rannalla sijaitsevaa maata he kuvasivat melkein kuin taivaaksi maan päällä, Steinbeck kirjoittaa.

Steinbeckin ja Capan kirja on ylistystä Gruusialle ja erityisesti gruusialaisille ihmisille, joiden elinvoimaa ja omaleimaisuutta ei heidän mukaansa mikään voi tukahduttaa.

Aamuöinen saapuminen vieraaseen kaupunkiin on aina hieman ankea. Kadut ovat autiot, yksityiskohdat pimeyden peitossa. Autossa on hiljaista, kaikkia väsyttää.

Valitsimme netistä kohtuuhintaisen hotellin, joka sijaitsi kävelymatkan päässä keskustaa halkaisevasta valtavylystä Rustavilistä. Argopalace on hieman nuhjaantunut nelikerroksinen hotelli ilman hissiä. Seuraavana päivänä saimme myös huomata, että olimme valinneet raittiushotellin. Hotellissa ei tarjottu alkoholijuomia. Se ei kuitenkaan osoittautunut ongelmaksi.

Hotellin omistaja puhui sujuvaa englantia. Hänen kanssaan kävimme pitkiä keskusteluja maan taloudellisesta ja poliittisesta tilanteesta. Georgianhan ottaa ensi askeleitaan demokratian tiellä, ja se on tyypillinen yhden valtuutusalueen valtio, jota presidentti **Mikheil Saakashvili** johti itsevaltiaan ottein.

Parlamentissakin puhaltavat uudet tuulet, kun oppositiomiljardööri **Bidzina Ivanishvili** Georgian Dream -puolue voitti lokakuun alun parlamenttivaalit.

Georgian pääkaupungissa on noin 1,1 miljoonaa asukasta. Kaupunkia halkoo laaksossa virtaava Vtkvari- eli Kurajoki. Sen vesi on voinut olla joskus kirkkaampaa, mutta nyt se muistuttaa nimeään. Jokea ylittävistä lukuisista silloista erikoisin on lasista ja metallista rakennettu Rauhan silta.

Vielä puolisenkymmentä vuotta sitten kaupunki oli toisennäköinen, harmaampi ja ränsistyneempi. Nyt se alkaa muistuttaa nykyajan suurkaupunkia uusine rakennuksineen, korjattuine kirkkoineen ja joka puolella olevine rakennustyömaineen, hienoine ravintoloineen ja hotelleineen.

Liikenne on villiä ja uhkarohkeaa, kadut ruuhkautuneet autoista. Autokannasta voi päätellä paljon maan kehityksestä. Näkee selvästi, että itsenäisyys on jakanut kansan kahteen kastiin: sekasortoisen alkutilanteen hyödyntäneeseen, nopeasti vaurastuneeseen, maastureilla, Mersuilla ja Bemareilla ajavaan eliittiin ja vanhoilla Ladoilla ja rämissävillä länsiautoilla huristeleviin kansalaisiin.

Tbilisissä on yksi metrolinja ja keltaiset pikkubussit risteilevät kaupungilla. Niihinkin voi hypätä, mutta kielitaidottoman on vaikea tietää, mihin ne menevät. Seikkaillahan voi aina.

Turistille paras kulkuväline on taksi, joita saa helposti kadun varrelta lennosta. Yhdessäkään taksissa emme nähneet mittaria, vaan maksun sai päättää itse tai kuski ehdotti hintaa sormillaan. Kaupungin sisällä ei taksista kannata maksaa kymmentä paikallista laria eli noin viittä euroa enempää. Tavallinen taksa on puolet siitä.

Taksinkuljettajissa on paljon vanhoja miehiä, joiden on pakko ajaa eläkkeeseen. Eläkkeet ovat minimaalisen pienet ja jostain on elanto hankittava. Kuljettajissa on myös paljon koulutettua väkeä. Heiltä kuuluu mielenkiintoisia ja suoria kannanottoja maan vallanpitäjistä.

Georgian kielestä on mahdotonta ymmärtää sanaakaan. Se on vanha ja aivan oma kielensä, jota on kirjoitettu omilla aakkosilla 400-luvulta lähtien. Aakkosissa on 33 kirjainta, joista vain viisi on konsonantteja. Niitä käytetään sitäkin runsaammin. Yhdessä sanassa saattaa olla kuusi konsonanttia peräkkäin. Kirjaimisto on myös hyvin omaperäinen ja graafisesti pyöreän kaunist. Vanhemmat ihmiset osaavat venäjää, nuoret puhuvat englantia, jopa saksa.

Ihmiset ovat tavattoman ystävällisiä ja kaupungilla kulkiessa olo ei ole turvaton. Georgia on patriarkaalinen yhteiskunta, jossa mies on edelleen perheen pää, mutta tasa-arvo rynnistää koulutettujen nuorten naisten mukana Georgiaankin.

Miesporukassa yleensä kirkot ja museot katsellaan ulkopuolelta ja kapakat sisältä. Tbilisin vanhimmassa ja rakkaimmassa kirkossa, Anchiskhatissa on kuitenkin pakko käydä kurkkaamassa georgialaiseen sielunmaisemaan. Hyvällä onnella voi päästä kuuntelemaan moniäänistä kuorolaulua.

Nuoren tbilisliläispariskunnan yksi elämän kohokohdista on pian edessä; kirkkohäät.

Nauravaiset ja arvonsa tuntevat gruusialaisnaiset ovat kokeneet maan muuttuvan itsenäiseksi valtioksi.

Tällaisella kuormalla ja puhkiruostuneella autolla ei Suomessa kovin pitkälle ajettaisi, mutta Georgiassa se on mahdollista.

Kristinusko on kansaa yhdistävä tekijä ja noin 65 prosenttia kansasta kuuluu Georgian ja 10 prosenttia Venäjän ortodoksiseen kirkkoon. Islaminuskoisia on hieman yli 10 prosenttia.

Vanhoista tavaroista ja taiteesta kiinnostuneen kannattaa käydä Dedaena-puistossa Kuivan sillan markkinoilla, jossa on laajalla alueella esillä erilaista ja eritasoista taidetta. Puistoa kiertävän kadun jalkakäytävillä sadat myyjät kauppaavat neuvostoaarteita, antiikkia, kristallia, posliinia, kameroita, taidokkaasti koristeltuja astioita...

Tbilisissä on vieri vieressä edullisia, loistavaa ruokaa ystävällisen tarjoilun kera tarjoavia ravintoloita. Miehillä on matkoilla jostain syystä tapa juuttua samaan hyväksikoettuun ravintolaan. Meille muodostui kantapaikaksi vanhassa kaupungissa sijaitseva Machakhela-keittoravintolan toisen kerroksen terassi, jossa ruoka, parit oluet ja vodkaryyppy maksoivat reilusti alle kymmenen euron mieheltä.

Vastarannalta nousee köysirata gondolivaunuineen Narikalinnoitukseen. Matka ylös kannattaa ehdottomasti tehdä jo heti reissun alkupuolella, sillä linnoitukselta saa hyvän yleiskuvan kaupungista. Ilta-aikana valomeressä lainehtiva Tbilisi näyttää upealta.

Harhailimme sivukaduilla, ja yhtäkkiä neniään tulee tuoreen leivän tuoksu, joka nousee avonaisesta kellarinovesta. Kurkkaus paljastaa leipomion ja saamme luvan astua sisään.

Kolme leipuria paistaa pyöreässä uunissa leipiä. Leivän paistaminen on kuin akrobaatin työskentelyä. Leipuri tarttuu pari metriä syvään uunin reunaan, sukeltaa uuniin ja lätsäyttää taikinan uunin reunaan. Pieni käden lipsahdus ja leipuri luiskahtaisi uunin pohjalle.

Valmiit leivät noukitaan taitavasti uunista ohuilla, pitkillä koukuilla. Tulikuuma leipä maksaa kaksi laria eli euron. Tekee mieli sipaista voita pinnalle, mutta maistuu se uunituoreenakin.

Gruusialaista ruokaa pidetään yhtenä maailman parhaimpana. Paljon matkustelleena porukkamme allekirjoittaa väitteen. Lähes joka kerta tilaamme hatshapurijuustopiirasta, johon on sekoitettu voimakasta sulgunijuustoa, sekä hinkalinnyttejä ja hartshokeittoa. Siinä olisi jo koolla päivän ateria - ainakin kalorimäärältään.

Hinkalinnyttiin tartutaan käsin, ryytetyään liemi ja pureskellaan siasta, naudasta, yrteistä, sipulista ja valkosipulista eri tavoin sekoitettu kokkare. Jos nälkä vielä vaanii, sasilkvarras täyttää viimeisimmänkin kolon.

Viikon reissullamme pääsimme kerran nauttimaan **Tamaz ja Maka Gakhutishviliin** luona perinteisen georgialaisen illallisen, *supran* - ja samalla nautimme myös georgialaisesta ylitsevuotavasta vieraanvaraisuudesta. Pitkään pöytään ladottujen ruokalajien luettelemiseen meni sivu. Meitä oli koolla 14 hengen seurue ja Coco-spanieli.

Isäntä, *tamada*, piti maljapuheita, ja myös me vieraat. Maljapuheet menevät etiketin mukaan ja aiheet liittyvät vahvasti ystävyteen, rauhaan, perheeseen, sukuun ja terveyteen. Maljoja kohoteltiin jokaiselle puheelle ja niiden välissäkin. Isännän kanssa juotiin vuorotellen käsikoukussa lehmänsarvellinen ystävyden vahvistamiseksi.

Kun palasimme hotelliin, jokaisella tapitti ylensyömisestä silmät päässä ja olimme kaikki lievästi sanoen hiprakassa. Ja niin oli taatusti isäntämmekin. Seuraava päivä meni huokaillessa ja jäädytyksessä.

Emme kuitenkaan lähteneet aamulla kankkusta parantamaan, kuten Jurin vaatimuksesta pari aamua aikaisemmin.

Tilaisuutta kutsutaan khashiksi eikä Juri halunnut säästää meitä tältä perinteiseltä kokemuksesta. Hän herätti meidät kello kuudelta. Ryörimme taksiin ja ajoimme erääseen Kurajoen rannan ravintolaan, jonne miehet kokoontuivat syömään syvän kulhollisen naudansorkista, mahalaukusta ja muista sisäelimestä pitkään haudutettua, rasvaista hashikeittoa parin, kolmen vodkaryyppyn kera. Lisukkeeksi keittoon kauhaistiin valkosipulia ja suolaa maun mukaan. Ja kas kummaa, heikko olo kaikkosi, viiruiset silmät avautuivat ja maailma näytti jälleen hymyilevän.

Khashikeiton nauttimisella Georgiassa on pitkät perinteet. Isäntäväki tarjoaa sitä suurten juhlien jälkeen varhain aamulla. Tapoihin kuuluu kolme vodkaryyppyä: ensin hyvän huomenen ryyppy, sitten toinen ryyppy isäntäväen kunniaksi ja kolmas vieraille.

Maaseuturetkä varten on kaksi vaihtoehtoa: upeat Kaukasusvuoret tai viinialueet. Valitsimme jälkimmäisen vaihtoehdon.

Kun kiire ja kuorma eivät paina, aasillakin matka etenee.

Viehättävä juustokauppias Tbilisin kauppahallissa.

Meillä oli kuljettaja ja auto varattuna kahdeksi päiväksi. Lähtöaamuna kuljettaja soitti, että auto on korjaamolla ja päästäisiin vasta seuraavana päivänä matkaan. Se ei sopinut aikatauluihimme, vaan soitimme vuokrafirmaan. Heillä oli vain yksi auto vapaana: Toyota Landcruiser. Nopean tinkimisen jälkeen pääsimme sopuun. 100 euroa puoleltatoista vuorokaudelta ja 50 euroa pantiksi. Kuskin valinta kävi helposti: vain yhdellä meistä oli ajokortti mukana.

Ensimmäisen päivän kohteena oli lännessä sijaitseva Gorin kaupunki noin 70 kilometrin päässä Tbilisistä. Olihan Stalinin syntymäkaupunki nähtävä ja erityisesti Stalin museo. Samalle reissulle osui Georgian vanha pääkaupunki ja uskonnollisuuden keskus Mtskheta.

Matka sujui nopeasti uutta moottoritietä pitkin. Kaupunkina Gori on tylsännäköinen. Muutamissa kerrostaloissa on vielä tykin ammusten jälkiä vuoden 2008 sodan seurauksena. Venäläiset tunkeutuivat Goriin saakka.

Etenkin monet vanhemmat polven gorilaiset ovat ylpeitä kaupungin suuresta pojasta. Ilman Stalinia kukaan tuskin olisi edes kuullut koko Gorista. Kun Gorin keskustassa ollut Stalinin patsas heivattiin muualle yön pimeydessä kesällä 2010, keskusaukiolle kerääntyi aamulla melkoinen patsaan katoamisesta närkästynyt joukko gorilaisia.

Stalin-museo diktaattorin kotitaloineen ja junanvaunuineen on mielenkiintoista ylistystä suuresta johtajasta, jonka kaudella Neuvostoliitossa kuoli yli 30 miljoonaa ihmistä. Jouduin oppaan kanssa kiivaaseen väittelyyn Stalinista, hänen hirmuteoistaan ja kuolonuhrien määrästä. Oli pakko lähteä ulos rauhoittumaan. Näin on käynyt kuulemma monelle kollegalle. Voidaan laskea minuuteissa opaskierroksen alusta, milloin suomalainen, milloin unkarilainen joutuu sanaharkkaan oppaan kanssa ja lähtee lätkimään.

Stalin-museo vanhassa asussaan on itse asiassa museon museo, jonka päivät ovat luetut. Sitä ollaan muuttamassa Stalinin vainojen uhrien museoksi.

Seuraavana päivänä suuntasimme itään viineistään kuuluisaan Kakhetin maakuntaan, jossa tuotetaan kaksikolmasosaa maan viinistä. Gruusiassa on tuhansien vuosien viininviljelyn ja -valmistuksen perinteet ja maa on jopa ilmoittautunut viinin synnyinpaikaksi.

Idäntie on huonokuntoinen - yleensäkin tiet ja kadut ovat moottoritietä lukuunottamatta huonossa kunnossa. Tien varrella on kaupan rypäleitä, hedelmiä ja muita tuotteita aina lampaanruhoja myöten. Ostimme tuliaisiksi georgialaisia karkkeja eli viinirypälemehusta ja pähkinöistä valmistettuja kynttilänmuotoisia tshurtsheloja.

Kun näimme ravintolaa muistuttavan rakennuksen edessä isoja viiniruukkuja, teimme u-käännöksen. Paikka oli todella viinitilan ravintola.

Tilan johtajan Ramaz Svnmonishvili otti meidät vastaan kuin vanhat tutut, kierrätti rakennuksissa, näytti maan sisään upotettuja tuhannen litran vetoisia saviruukkuja, joissa rypäleistä jaloilla survottu viini kypsyy. Rypäleitten lisäksi ruukkuun laitetaan karat, oksat ja muut ylimääräiset jämmät. Aineksen annetaan käydä aikansa ja sen jälkeen ruukku tiivistetään ja viini saa kypsyä.

Nautimme viinitilan terassilla tätä kuivalta sherryiltä maistuvaa viiniä ja suostuimme syömään tällä kertaa vain kevyen soppalounaan. Ramaz kutsui meidät kotiinsa seuraavaksi lauantaiksi viininkorjuuta seuraamaan, mutta kieltäydyimme kohteliaasti verukkeena kotiinlähtö. Georgialaista vieraanvaraisuutta tuntien emme olisi selvinneet vierailulta pariin päivään.

Kun kuvittelimme näkevämme laajoja ja runsaita viinitarhoja, todellisuudessa laajoja viinialueita ei tienvarsilla näkynyt. Muutenkin viinitarhat näyttivät hieman huonosti hoidetuilta. Kukaan meistä ei ole erityinen viiniasiantuntija, mutta gruusialaisilla on hienovaraisesti ilmaistuna vielä tekemistä laadun kehittämisessä suomalaiseseen viinimakuun verrattuna.

Idänreissun käännepeiste oli linnoitusmuurien ympäröimä Signaghin kaupunki, joka on selvästi rakennettu turisteja varten. Jotain outoa kaupungissa on verrattuna alueen muihin kaupunkeihin, sillä ihmisiä on vähän, rakennukset ovat uusvanhoja, mukulakivikadut moitteettomia. Olimme ikään kuin elokuvateollisuuden kulissikaupungissa.

Ajoimme toista kautta takaisin Gurjaanin ja Telavin kaupunkien läpi ja koukkasimme hienon Gomborin vuorijonon yli mutkaisia teitä takaisin Tbilisiin, jossa juutuimme valtaisan ruuhkaan.

Kakhetin maakunnassa on viiniviljelyksillä sadonkorjuun aika. Tilan johtaja Ramaz Svnmonishvili tarjoilee vieraille makeita rypäleitä.

Jokaiseen ateriaan kuuluu herkullinen salaatti.

Yksi maan pyhimmistä paikoista, yli 1400 vuotta vanha Džvarin luostari, kohoaa korkealla mäellä Mtschetan kaupungin läheisyydessä.

Tbilisissä oli osoitettu viikon ajan mieltä vankilakidutuksia vastaan ja kaupungin keskusta oli iltaisin tukossa. Matkamme pysähtyi isoon liikenneympyrään, josta ulospääsy ja loppukotimatka olivat aikamoinen suoritus ja mieleenjäädä kokemus. Autot ajoivat miten sattuu, kuskit kiilasivat röyhkeästi, suksivat vastakkaiselle kaistalle, peruuttivat tulosuuntaan. Vain töniminen puuttui. Pieneenkin rakoon oli työnnyttävä.

Autoamme ajavalta Miguelilta valui tuskan hiki. Meillä oli navigaattori, vanhanmallinen Garmin, joka näyttää suunnat ja kadut vain suurinpiirtein, mutta kun pidimme Kurajoen vasemmalla, olimme oikealla tiellä.

Tunnin kuluttua pääsimme majapaikkaamme lukuisten läheltä piti -tilanteiden jälkeen. Kävimme ostamassa lähikaupasta kylmät oluet ja onnitelimme kuskia hienosta selviytymisestä kaupungin läpi kotiin.

Viikko sujahti hetkessä. Viimeisen sunnuntaipäivän rauhoitimme lepäämiseen, sillä edessä oli aamuyöllä viiden maissa lähtevä lento.

Muuta olisihan kerrassaan noloa lähteä kotiin ilman saunomista, kun siihen kerran on mahdollisuus. Tbilisin vanhassa kaupungissa sijaitsevan hienoimman kylpylän Royal Bathsin tunnistaa pyöreistä tiilikupoleista ja hienoisesta mädän kananmunan hajusta. Kupolit ovat kuin beduiinimajoja.

1100-luvulla alueella oli yli 60 kylpylää, nyt enää kuusi. Tbilisin kylpylät - tai saunoiksi me niitä kutsumme - ovat islamilaista arkkitehtuuria. Ne ovat muistoja ajasta, jolloin kaupunkia hallitsivat vuoroin arabit, osmanit ja persialaiset.

Laskeudimme maan alle. Meille tarjottiin saunomista yksityispuolella, joka maksaisi 20 laria eli kymmenen euroa hengeltä. Emme me sinne halunneet, vaan yleiselle puolelle paikallisten miesten sekaan. Maksu oli kolme laria eli puolitoista euroa.

Saunat eivät ole yksin miehiä varten, vaan naisilla on oma puolensa. Sauna on kohtauspaikka, jossa ei vain kylvetä, vaan vietetään aikaa, seurustellaan ja hoidetaan politiikkaa, bisneksiä ja perhesuhteita.

Saimme oman, lukittavan pukukopin, sandaalit ja lakanamaisen pyyhkeen. Pesuhuoneessa on kymmenkunta hanaa, joista valuu kuumaa vettä. Sauna on kivikiukaineen kuin suomalainen. Kiukaalle heitetään myös vettä ja se antaa pehmeän hivelevän löylyn.

Pesijät ja hierojat ovat raavaita miehiä tupakat suupielissä. Miehet nähtyämme kieltäydyimme hieronnasta, mutta pesun ja ihokuorinnan halusimme.

Ensin oli kuitenkin upottauduttava tulikuumaa rikkipitoista vettä sisältävään altaaseen, jossa juuri ja juuri sieti istuskella kymmenen minuuttia. Sitten kaakelipedille ja käsittelyyn. Ihosta lähti "kilokaupalla" mustaa kuonaa, ja lopullinen puhdistus tapahtui saippuavaahdolla. Ja tekihän se hyvää viikon resuamisen jälkeen. Hinta oli 20 laria eli 10 euroa.

Saunan päälle kylmät oluet. Sen jälkeen hotellissa muutama tunti koiranunta, ja lento Tallinnan kautta kotiin.

Hieno reissu ja onneksi tuli tehtyä. Ketään ei ryöstetty, kännykät ja kamerat eivät unohtuneet mihinkään, passitkin löytyivät. Vain lompakko on palatessa normireissuja hieman paksumpi, sillä Georgia on yhä uskomattoman edullinen maa.

Ja suurimmatkin vaarat vältettiin: Kaikki säilyivät hengissä liikasyömisestä, liikajuomisesta ja liikanäkemisestä.

PLUSSET

- o Ainutlaatuisen rikas ruokakulttuuri
- o Ystävälliset ihmiset
- o Turvallisuus
- o Edullinen hintataso
- o Miellyttävä ilmasto

MIINUKSET

- o Liikenne ja huonokuntoiset tiet
- o Rakennustyömaiden määrä

FAKTAT GEORGIA

Ei mitään nopeasti kasvatettua broileria, vaan oikeaa kanaa torilta.

Vanhankaupungin keskustassa Abanotubanin alueella sijaitsevat islamilaista arkkitehtuuria edustavat pyöreäkupoliset kylpylät rikkialtainen ja kunnan saunoineen. Kylpyläkäyntiä ei voi jättää Tbilisin vierailulla väliin.

Rypälemehusta ja pähkinöistä valmistetut tshurtshelet ovat georgialaisia karkkeja.

Valtiomuoto: tasavalta

Asukkaita: 4,6 milj.

Pinta-ala: 69 700 km²

Pääkaupunki: Tbilisi, asukkaita 1,1 milj.

Kieli: georgia

Uskonto: ortodoksikristittyjä 84 %, muslimeja 10 %, muita 6 %

Hintaesimerkkejä: ateria 5-10 euroa, olut 2 euroa, taksi kaupungissa 3-5 euroa, hotelli 30-100 euroa, autonvuokraus 70-100 euroa/vrk.

Miten pääsee: Air Estonialla edestakainen matka maksoi hieman yli 100 euroa. Air Estonia ei enää lennä Tbilisiin, mutta sinne pääsee esimerkiksi AirBalticalla Riian, Turkish Airlinesilla Istanbulin ja Polish Airlinesilla Varsovan kautta. Matkan hinta vaihtelee 300-450 euron välillä.

Kostean illan jälkeen olo paranee kummasti nautan sorkista ja sisäelimistä valmistetun rasvaisen khashikeiton ja vodkasnapsien myötä.

Georgialaiset naiset ovat kuuluisia kauneudestaan. Keltaiset pikkubussit kuljettavat halvalla paikasta toiseen.

Tunnelmallinen ravintola Mtskhetan kaupungissa.
Taustalla kohoaa Svetitskhovelin katedraalin torni.

Kirpputoreja on kaikkialla, mutta Kurajoen rantapuistoa kiertävillä kaduilla on kunnan kirpputori, jossa voi tehdä hienoja löytöjä. Rantapuistossa puolestaan on kaupan taidetta.